

Themacollege “De Vlaamse Justitie en Handhaving”

Vlaanderen
is veilig en rechtvaardig

Wil jij meer weten over

- ... de rol van Vlaanderen in de begeleiding van **dadars én slachtoffers**?
- ... hoe de Vlaamse justitie mensen wil **versterken**?
- ... **bestuurlijke handhaving** en **bestuursrecht** in Vlaanderen?
- ... de nood aan **innovatie** voor een meer toekomstbestendige justitie?

Schrijf je dan nu in voor deze unieke, multidisciplinaire opleiding!

AGENTSCHAP
JUSTITIE &
HANDHAVING

Universiteit Antwerpen
| Faculteit Rechten

Waarom deze opleiding?

Wanneer we over 'justitie' en 'handhaving' spreken, denken we vaak eerst aan de federale bevoegdheden, zoals de hoven en rechtbanken, de gevangenissen en de politie. Maar wist je dat ook de gemeenschappen sinds de zesde staatshervorming bevoegd zijn voor onderdelen van justitie en handhaving? Sinds enkele jaren heeft Vlaanderen zelfs een eigen minister van Justitie.

Zo zijn de gemeenschappen verantwoordelijk voor het grootste deel van de **strafuitvoering**: dagelijks worden er meer dan 20.000 daders met een **gemeenschapsgericte straf of maatregel** opgevolgd door Vlaamse justitiehuzen en het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht. Dat is bijna dubbel zoveel als het totaal aantal gedetineerden in de Belgische gevangenissen. Ook binnen de muren staan we in voor de **hulp- en dienstverlening aan de gedetineerden**. Op basis van al deze expertise in reclassering, kunnen we rechters in concrete dossiers ook **adviseren** over een geschikte straf of maatregel. Ook **slachtofferonthaal** is een Vlaamse bevoegdheid, met meer dan 10.000 nieuwe dossiers ieder jaar. Verder speelt Vlaanderen een steeds grotere rol in de opsporing en sanctionering van 'Vlaamse misdrijven', zoals bouw- en milieuovertredingen, via de bestuurlijke handhaving. Vlaanderen heeft ook **eigen rechters** in de bestuursrechtscolleges, vergelijkbaar met de Raad van State. Tot slot beschikt Vlaanderen over een eigen **Mensenrechteninstituut** met een gespecialiseerde, buitengerechtelijke **geschillenkamer** die discriminatieklachten kan beoordelen.

In dit opleidingsonderdeel wordt een **multidisciplinaire blik** geworpen op de 'Vlaamse Justitie en Handhaving'. In diverse gastcolleges komen experts uit de praktijk aan het woord, afgewisseld met academische sprekers. Niet alleen komen de juridische aspecten van deze bevoegdheden aan bod, maar er wordt ook uitgebreid stilgestaan bij verschillende **maatschappelijke uitdagingen**.

Programma

DEEL 1: OPTIMUM REMEDIUM IN STRAFUITVOERING – OP NAAR EEN AANPAK DIE ÉCHT WERKT

WEEK 1 (11 februari 2026): Een schets van de Vlaamse Justitie en Handhaving en de rode draad van het opleidingsonderdeel
(sprekers: Bob Van den Broeck, Josephine De Jaegere, Jonathan Bernaerts)

- ▶ Een schets van de bevoegdheidsverdeling inzake justitie en handhaving tussen het federale niveau en de Vlaamse Gemeenschap: cijfers, kansen en uitdagingen.
- ▶ Situering van deze bevoegdheden binnen de Vlaamse overheid: de oprichting en groei van het Vlaams Agentschap Justitie en Handhaving (hierna: AJH) en zijn basisopdrachten, de dienst bestuursrechtcolleges (DBRC), het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI), ...
- ▶ De rode draad van het opleidingsonderdeel is de nood aan innovatie in justitie en handhaving. Welke innoverende initiatieven zijn er nodig om de justitietanker te keren, en hoe kan het Vlaamse niveau daar aan bijdragen?
- ▶ Randvoorwaarden voor een succesvolle innovatie: nood aan meer en beter onderzoek en maatschappelijk draagvlak.

WEEK 2 (18 februari 2026): Worden 'alternatieve' straffen de norm? Voorstelling en analyse in het licht van het nieuw strafwetboek
(sprekers: Joelle Rozie en Josephine De Jaegere)

- ▶ Voorstelling van de gemeenschapsgerichte straffen en strafmodaliteiten: elektronisch toezicht, werkstraf, probatie (met o.a. gedragstrainingen), voorwaardelijke invrijheidstelling, ... alsook de verlengde opvolging, behandeling onder vrijheidsberoving;
- ▶ De doelstellingen van de straf volgens het nieuw strafwetboek: maatschappelijk signaal, herstel, re-integratie en bescherming van de maatschappij.
- ▶ Hoe kan een rechter nu weten met welke straf hij de doelstellingen van de straf uit het nieuw strafwetboek bereikt? Een blik op de Vlaamse adviseringsopdrachten.
- ▶ Blik op het nieuw wetboek van strafuitvoering: stand van zaken en discussiepunten.

WEEK 3 (25 februari 2026): Een blik in de 'black box' van strafuitvoering: wat weten we over de effectiviteit van straffen, alternatieve sancties en maatregelen?
(sprekers: Johan Boxstaens en An-Sofie Versypt)

- ▶ Vanuit criminologisch, psychologisch en sociologisch perspectief bieden we conceptuele helderheid over begrippen als 'effectiviteit', 'evidence based policy' en 'evidence based practice' in de context van strafuitvoering.
- ▶ What works? We openen de black box en duiken in de multidisciplinaire wereld van academisch onderzoek naar het effect van straffen.
- ▶ Nothing works ... we nuanceren de vraagstelling en gaan op zoek naar een onderzoeksagenda voor de toekomst: wat werkt, bij wie, onder welke omstandigheden, voor welke outcomes & waarom?

WEEK 4 (4 maart 2026): (Bijna) alle gevangenen en geïnterneerden komen ooit vrij - de toekomst van de vrijheidsbenemende straffen

(sprekers: Bob Van den Broeck, Delphine Vanhaelemeesch, Tatiana Kazadi Tshikala)

- ▶ De toekomst van de gevangenisstraf: van 'vergeetput' naar een modern huis, van 'recidivefabrieken' naar een omgeving waar aandacht is voor zinvolle tijdsbesteding, psychiatrische problematieken en re-integratie in de samenleving;
- ▶ De introductie van en ervaring met kleinschalige detentiehuisen. Dit concept wordt bestudeerd vanuit internationaal perspectief en geïntroduceerd a.d.h.v. het pionierswerk in het eerste detentiehuis van Kortrijk.
- ▶ De behandeling onder vrijheidsberoving als nieuwe straf in het strafwetboek: welke berg moet er nog worden beklommen richting inwerkingtreding in 2035? Hoe kunnen we leren uit de problemen rond de behandeling van geïnterneerden?

WEEK 5 (11 maart 2026): Reclassering en elektronisch toezicht: een blik achter de schermen en innoverende initiatieven

(sprekers: Silke Daelman, Kay Remon, Stephanie De Clercq)

- ▶ Tijdens deze les brengen medewerkers uit de praktijk de strafuitvoering tot leven.
- ▶ Justitiehuisen: wat is de rol van een justitieassistent? Met welke uitdagingen worden zij in de praktijk geconfronteerd?
- ▶ VCET: toelichting van de organisatie en uitdagingen van het elektronisch toezicht in Vlaanderen, gevolgd door een voorstelling van een aantal (technologisch) innovatieve projecten, zoals de slachtofferapplicatie, elektronische monitoring van minderjarigen en de toepassing van alcoholmonitoring.

WEEK 6 (18 maart 2026): Multidisciplinaire samenwerking in de strijd tegen intrafamiliaal geweld

(sprekers: Lilith Roggemans, Dries Wyckmans, Jolien Timmermans)

- ▶ De strijd tegen intrafamiliaal geweld vraagt om een geïntegreerde aanpak voor een (duurzaam) resultaat. Zowel politie, justitie, als het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, CAW, CLB, de directe omgeving worden betrokken via trajecten binnen de nieuwe Veilige Huizen.
- ▶ Er wordt ook stilgestaan bij de (juridische) uitdagingen van infodeling en casusoverleg binnen de Veilige Huizen.

WEEK 7 (25 maart 2026): Het slachtoffer centraal - van een gefragmenteerd en reactief slachtofferbeleid naar een geïntegreerd aanbod voor alle slachtoffers

(sprekers: Isabelle Vanderhoeven en Freya Van Wesenbeeck)

- ▶ Het huidige aanbod, de diversiteit aan betrokken actoren en bevoegde niveaus wordt geschetst, waarin wordt ingegaan op het gebrek aan een overkoepelend beleid en de hiaten die hierdoor zijn ontstaan.
- ▶ Het charter slachtofferrechten wordt voorgesteld waarmee aandacht werd gevraagd voor een geïntegreerde aanpak voor alle slachtoffers.
- ▶ Discussie over de stappen die op Vlaams en federaal niveau nog kunnen worden gezet: een geïntegreerde dienst slachtofferzorg en meer en betere rechten tijdens de uitvoering van gemeenschapsgerichte straffen en maatregelen.

WEEK 8 (1 april 2026): Hoe beschermt Vlaanderen zijn jongeren? Een scherpe blik op het jeugddelinquentierecht, jeugdbeschermingsrecht en de burgerrechtelijke adviseringsopdrachten

(sprekers: Frederik Swennen en Ann Smets)

- ▶ Een nieuwe wind voor het jeugddelinquentierecht sinds de 6de staatshervorming: een nieuw arsenaal aan herstelgerichte reacties voor de jeugdparketten en – rechtbanken, de transitie naar gesloten opvang en de versterkte positie van het slachtoffer;
- ▶ De integratie van delen van het jeugddelinquentierecht binnen het Agentschap Justitie en Handhaving biedt kansen: gemeenschappelijke samenwerkingspartners, gelijkaardige processen (bv. risicotaxatie) en een vlotte overgang van minder- naar meerderjarigheid;
- ▶ Een sterke jeugdbescherming als randvoorwaarde voor een succesvol jeugddelinquentierecht: het evenwicht tussen spelers in een mix aan disciplines (justitie, welzijn, ...);
- ▶ De brug naar de burgerrechtelijke opdrachten van de justitiehuisen.

WEEK 9 (22 april 2026): Bestuurlijke handhaving biedt kansen in de strijd tegen criminaliteit – een sterkere impact via stroomlijning van de regels en digitale infodeling

(sprekers: Paul Vansant en Cathy Berx)

- ▶ Steeds meer verboden gedragingen worden via bestuurlijke weg afgehandeld in plaats van de strafrechtelijke. Vlaanderen is pionier binnen België in de codificatie van de wirwar aan deze bijzondere handhavingsregels en nam in 2023 het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving (KVH) aan. In deze les wordt het uniform kader voorgesteld, waarbij specifieke sectoren/ decreten zich kunnen aansluiten.
- ▶ Introductie van het Vlaams Handhavingsplatform als middel voor digitale infodeling tussen handhavers, burgers en bedrijven over wie er (bestuurlijk) tegen de lamp liep.
- ▶ Het DIOB (integriteitsbeoordeling door een openbaar bestuur) en bestuurlijke handhaving als tool tegen georganiseerde criminaliteit: hoe kunnen provincies hier mee aan de slag?

WEEK 10 (29 april 2026): Ook Vlaanderen heeft (bestuurs) rechters?! Het toenemende belang van de Vlaamse bestuursrechtspraak
(sprekers: Daan Bijmens en Yannick Smeets)

- ▶ Vlaanderen heeft de afgelopen decennia in diverse sectoren eigen bestuursrechtscolleges in het leven geroepen, als alternatief voor de Raad van State. Beslissingen over bijvoorbeeld stedenbouwkundige vergunningen, milieuhandhaving, studievoortgang, onteigeningen of verkiezingsbetwistingen worden nu Vlaams afgehandeld. Sinds 2014 worden deze colleges geclusterd onder de Dienst van de Bestuursrechtscolleges.
- ▶ In deze les word je meegenomen achter de schermen van de wettigheidscontrole waarmee de Vlaamse bestuursrechters de kwaliteit van de bestuursbeslissingen van de Vlaamse, provinciale en lokale overheidsinstanties stimuleren.
- ▶ Een nieuwe start betekent ook een opportuniteit voor modernisering. Er wordt stilgestaan bij de uitbouw van een volledig digitale procesvoering bij de DBRC.

WEEK 11 (6 mei 2026): Het Vlaams Mensenrechteninstituut - van de uitstap naar de opstap?
(sprekers: Stijn Smet, Sarah Lambrecht en Ellen Vandennieuwenhuysen)

- ▶ Vlaanderen stapte de voorbije legislatuur uit Unia en koos voor de oprichting van een eigen mensenrechteninstelling met twee nieuwigheden: een breed mandaat inzake àlle mensenrechten en een bijzonder handhavingsmodel voor discriminatieklachten met meerzijdig partijdige bemiddeling en oordelen van een gespecialiseerde geschillenkamer.
- ▶ De directeur van het VMRI licht de meerwaarde toe van een breed mensenrechtenmandaat binnen Vlaamse bevoegdheden: kruisbestuiving en bottom-up bewustwording.
- ▶ De eerste voorzitter van geschillenkamer licht toe waarom Vlaanderen koos voor dit nieuwe buitengerechtelijke sluitstuk in de handhaving van het discriminatierecht handhaving; toegankelijk, gratis, snel en kwaliteitsvol.
- ▶ De oprichting van (alweer) een nieuwe speler in het mensenrechtenlandschap brengt ook uitdagingen met zich mee: hoe zit het ondertussen met de toepassing van het no wrong door principe of éénloketsysteem? De A-status volgens de Principes van Parijs?

WEEK 12 (13 mei 2026): Discussiecollege en vooruitblik op de toekomst
(sprekers: Stefan Sottiaux en voormalig federaal minister van justitie Koen Geens)

- ▶ We bekijken de opportuniteiten en de pijnpunten van de huidige bevoegdheidsverdeling.
- ▶ Aan de hand van rechtsvergelijking met andere federale systemen, bestuderen we de opties voor en wenselijkheid van een homogenisering of verdere defederalisering van justitie.
- ▶ Ter afsluiting deelt de federale minister van justitie Koen Geens over verschillende scenario's voor de toekomst van justitie.

Opleidingsverantwoordelijken

BOB VAN DEN BROECK is sinds 2022 administrateur-generaal van het Agentschap Justitie en Handhaving. Hij startte zijn carrière aan de Universiteit Antwerpen, waarna zijn interesse in het integratiedebat hem leidde naar de integratiedienst van de stad Antwerpen. Nadien werkte hij op diverse kabinetten en was hij kabinetschef bij Zuhail Demir, zowel in de federale als in de Vlaamse Regering. In de tussentijd heeft hij voor het Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering gewerkt, waarvan een tijd als waarnemend algemeen directeur. Daarnaast is hij lid van de Hoge Raad voor de Justitie en lid van de raad van bestuur bij de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO).

JOSEPHINE DE JAEGERE werkt sinds april 2024 in de afdeling Beleid bij het Agentschap Justitie en Handhaving. Daarnaast is ze ook professor aan de faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit van Antwerpen, waar ze de eerstejaars de basisbeginselen van het recht bijbrengt. Na het behalen van haar doctoraat, werd ze adviseur op het (federale) kabinet van Justitie onder Minister Koen Geens. Tussen deze kabinetservaring en haar start bij het agentschap, werkte ze ook enkele jaren aan de oprichting van het Vlaams Mensenrechteninstituut.

JONATHAN BERNAERTS studeerde Rechten aan UAntwerpen en Université Toulouse Capitole 1. Hij behaalde het European Master Degree in Human Rights and Democratization (EUIC). Bernaerts promoveerde in 2020 met een dubbeldoctoraat aan UAntwerpen en de Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg, in samenwerking met het MPI for Social Anthropology, departement Law & Anthropology. Daarna was hij actief als postdoctoraal onderzoeker aan de KU Leuven en als gastprofessor aan de UAntwerpen. Hij is thans onderzoeksprofessor Rechtshandhaving.

Contact

Coördinator **Prof. dr. Josephine De Jaegere** ✉ josephine.dejaegere@uantwerpen.be

Prof. Bob Van den Broeck ✉ bob.vandenbroeck@uantwerpen.be

Prof. dr. Jonathan Bernaerts ✉ jonathan.bernaerts@uantwerpen.be